

SVEN FAGERBERG:

Jacuzzi

Vidstående text är ett kapitel ur "Los Angeles", en roman under arbete. Miljön är en villa i Los Angeles, i en av stadens utkanter. Villan ägs av Fred, en framgångsrik agent i filmbranschen. Fred är amerikan, liksom lärarinnan Viveka. Jenny Hassel, som försöker orientera sig efter ett misslyckat äktenskap, och författaren Ulf Bakke är svenskar. Alla fyra bor i villan. Alla fyra är frånskilda, kanske en nödvändig förutsättning för det experiment i samlevnad som pågår. Lamar Berg är en pensionerad svensk industriman, Lucia är Freds mexikanska hushållerska, Eileen Vivekas sexåriga dotter. Jag hoppas texten skall stå någorlunda för sig själv.

S F

Lamar Berg hade kört sin hyrda bil på gröna, slingrande vägar upp till Freds villa. Han tryckte förväntansfullt på ringledningens knapp; han hoppades att Jenny skulle vara hemma.

Melodiska toner från ett litet klockspel förkunnade hans ankomst. En ännu bättre melodi, Jenny själv, kom och öppnade.

"Stör jag?" frågade Lamar. "Jag har inget ärende, jag ville bara andas litet frisk luft."

Nej, Lamar störde inte. Jenny var ensam med Lucia, som tack vare sitt mexikanska modersmål kunde hjälpa henne att stava sig fram i Lorcas dikter. "Han grävde en grop i marken för hennes hårknut i nacken."

"Så vackert", sa Lamar och tittade på Jennys fritt hängande hår. "Numera är det enklare, ingen har längre en hårknut i nacken. Men inte skall du byta poesi mot en gammal farbror som jag. Låt mig bara få sitta en stund ute i trädgården med en tidning."

"Åh", sa Jenny, "jag älskar överraskningar. Och Lorca kan vänta. Stor konst är alltid en nyhet."

Det syntes på Jenny att hon menade vad hon sade. Lamar var, som alltid, mycket välkommen. Hon lade en flaska champagne på snabbkylning i frysen; hon visste att Lamar tyckte om champagne. De gick ut i trädgården, där Jenny satte på värmen i jacuzzin eller bubbelpoolen; hon visste att Lamar hade besvär med sin rygg, att de varma, masserande vattenstrålarna skulle göra honom gott.

Lamar andades djupt och befriat, han trivdes häruppe. En kolibri stod stilla i luften framför en blomma i ett träd. Två

rovfåglar seglade över den obebyggda dalgången nedanför, där hjortar och skallerormar levde i den täta buskvegetationen.

"Vet du om", sa Jenny, "att man kan segla ute i rymden med trycket från solen som vind?"

De kände solens hetta, solen var stark och befallande, en farlig herre. Vattnet lockade, det varma i jacuzzin, det svala i poolen.

"Jag måste ju köra Sunset Boulevard en bit för att komma hit", sa Lamar. "Och varje gång jag gör det tänker jag på filmen med samma namn. Du har väl inte sett den, du var inte född en gång när den kom, omkring 1950, vill jag minnas."

"Jodå", sa Jenny, "Fred har den på video i sitt arkiv. En sloknad stjärna, en ganska ruskig gammal vamp, slår klorna i en ung man. Råttor springer i en tom simbassäng. Vid midnatt, i spöktimmen, begravs ett älskat sällskapsdjur, en chimpanse. Den sedelärande historien berättas av ett lik."

"Jag minns Erich von Stroheim", sa Lamar. "Han var en av min ungdoms hjältar."

"Jag undrar vad jag skall minnas om jag blir gammal", sa Jenny. "Några dansare, några musiker, kanske Guarneri-kvartetten."

"Du vet förstås att jag betraktar dig som en dotter", sa Lamar allvarligt. "Ibland undrar jag om Los Angeles är din stora chans, ibland slår det mig att Los Angeles kan vara den där gamla vampen, som slår klorna i dig."

"Här blommar rosorna på julafton", sa Jenny. "Fred vill att jag skall stanna."

"Jag förstår att du befinner dig i en

valsituation", sa Lamar. "Fred eller Ulf."

"Los Angeles eller Sverige", sa Jenny.

"Svenska folkets mesallians med TV och Facket kunde vara mindre total", sa Lamar och rynkade på panna. "Det senaste är ju att Facket fått rätt att beskatta företagen."

"Löntagarfonder!" sa Jenny. "Är inte löntagare det mest typiska av alla nysvenska ord? Förr talade man om arbetare och tjänstemän. Tonvikten låg på insatsen, inte på avlöningen."

"Det finns en tydlig tendens mot parasitism", sa Lamar. "Man skiljer inte på negativ och positiv makt. Negativ makt har Facket redan, det kan sparka sönder den svenska industrin. Men man önskar sig också positiv makt, känslan att man skapar något, att man uträttar något av värde."

"Är inte det en riktig önskan?"

"Naturligtvis, livskänsla får man bara genom aktiv medverkan i den pågående utvecklingen. Man kan inte, som Facket tror, köpa sig positivt inflytande. Det får bara den som är arbetsam, fantasifull, kunnig."

"Minns du Fröding?" frågade Jenny. "Han drömde hett om kvinnor, men ingen älskade honom. Han måste köpa sig kärlek."

"Som Facket vill köpa sig ära?"

Jenny sjöng:

"Jag köpte min ära för pengar,
för mig var ej annan att få,
sjung vackert, I skorrande strängar,
sjung vackert om ära ändå."

"Du är den enda jag känner som an-

vänder poesi", sa Lamar. "Kärlek är inte till salu, inte heller inflytande av den positiva sorten. Man kan inte köpa sig självrespekt. Man kan inte köpa sig livsglädje."

"Och därför blir fonderna ett fiasko."

"Bara ännu ett misslyckat steg, en ny besvikelse för Facket."

"Ibland undrar jag hur ditt alternativ ser ut", sa Jenny.

Vattnet i jacuzzin hade blivit lagom varmt. Lamar fick låna badbyxor ur Freds garderob, Jenny krängde på sig sin vita, hela baddräkt; det alltför nakna betraktade hon som vulgärt. Lamar satte på sin golfmössa med vid skärm, den såg avslagen ut mot Jennys solhatt, en blå våg runt hennes hår. Ytreflexerna från vattnet krävde dessutom solskyddande kräm. Jenny smorde in Lamars ansikte med varliga fingertoppar, inträngande av Eros.

Jacuzzin var ungefär fyra meter lång och tre meter bred, med en omkrets i mjuka kurvor. De satt bekvämt på en undervattensbänk, som löpte runt den lilla bassängens lodräta vägg, med sina fötter på botten och hakan just ovan ytan. Cirkulationspumpen, som snurrade vattnet till uppvärmning och rening, märktes knappast, men Jenny startade också en annan pump, som kastade fram starka och grova vattenstrålar i höjd med de sittandes rygg. Det var en skön massage för trötta kroppar.

Lucia hade serverat champagnen och ställt den inom behagligt räckhåll. "Välkommen, Lamar", sa Jenny och höjde sitt glas. Vatten droppade från en bred och hårig arm när han besvarade hennes skål. Huden var ordentligt bränd ett stycke upp på överarmen; Lamar spela-

de golf i kortärmad skjorta.

"Vet du inte, Jenny", sa Lamar, "att du måste offra ditt vita skinn åt solen, din broder? Annars kommer han inte tillbaka."

"Ah", sa Jenny. "Han kör sitt hölass över himlen ändå."

"Jag skulle kanske inte yttra mig om solen", sa Lamar. "För egen del är jag nöjd med att sitta här och titta på dig. Vid min ålder är man trött på stök och ståhej. Man inser att man har en själ och förstår också att den speglas i unga kvinnor man tycker om. Det är en upplytande tanke att den själ man har ser ut på det viset."

"Gamla herrar är alldeles för blygsamma", sa Jenny. "Det kan tänkas att den unga kvinnan också ser sig speglad, att det gläder henne att vara så klok."

Två irländska settrar, av den storvuxna californiska sorten och magnifika i sin rödbruna uniform, lekte med varandra i gräset. En av dem kom fram till Jenny och nosade henne i örat. Jenny drog den lekfullt i långa hår. Fred hade inte tid med sina hundar, Lucia hade det mexikanska föraktet för djuret. Som vakthundar var de antagligen för snälla, men de hade en livsviktig funktion som varningssignal om skallerormarna skulle komma in på tomten. Jenny älskade hundarna för deras egen skull, hon motionerade dem och skötte deras päls. Och hundarna älskade henne tillbaka med sin fyrfota kärlek.

"Jag hörde att Ulf sålt ett TV-manus", sa Lamar.

"Ja, med Freds hjälp har herr Bakke sålt sig för pengar", skrattade Jenny. "Han slösar bort sin själ på det förskräckliga Hollywood."

"För sådana pengar säljer jag vad som helst", skulle Ulf ha svarat om han inte varit hos Viveka på föreläsning.

"Men", sa Lamar, "är det inte nyttigt för konstnären att ibland söka kontakt med publiksmaken?"

"Jag tror det", sa Jenny, "men många kan nog inte. Det finns en sådan ohygglig isolering kring konstnären. Ju mer han utvecklas, ju mer han tränger in i sin egen värld, desto ensamare blir han."

"Något liknande gäller oss företagsledare", sa Lamar. "Ju framgångsrikare vi blir, desto färre vänner har vi kvar. Ingen är längre uppriktig och spontan, ingen säger sin mening."

"Jag läste nyligen en skildring från en krets i Paris, där James Joyce umgicks", sa Jenny. "Han brukade komma vid elvatiden på kvällen, ledd av sin sekreterare. Han hade inte ens ledsyn, han var blind som Homeros i ödets ironiska parallell."

"Kanske Homeros återfödd", sa Lamar.

"Så snart Joyce kom in i rummet förändrades stämningen. En oerhörd sorgsenhet bredde ut sig. Den tröstlöshet, som strålade ut från Joyce var så tung att alla impregnerades och drogs med motståndslöst."

"Var inte Joyce humorist?"

"Visst var han det. Han leddes fram till pianot, han spelade och sjöng irländska folkvisor. Hans hustru stod bredvid, utled på de irländska folkvisorna trots hans sagolika röst, utled på hans nästan ständiga berusning. Hon smädade sin man, han slutade spela, satte sig i ett hörn och somnade."

"Kan du tänka dig ett liv med Ulf?"

"Jag medger att lockelsen från kons-

ten är stark", sa Jenny. "En skimrande sopran, linjen i en dansares kropp har något att säga."

"Du brukar tala om livet som en form av konst."

"Det är Vivekas tanke."

"Nu lever du häruppe, i en grupp av fyra unga människor. Trivs du?"

"Fantastiskt", sa Jenny. "Jag har aldrig varit så glad."

"Är ni uppdelade i två par?" frågade Lamar.

"Vi är sex par", sa Jenny. "Ulf och Fred har funnit varandra, fastän ingen trodde det."

"De behöver semester ibland", föreslog Lamar.

"De gör saker tillsammans, ingen vet vad", sa Jenny.

"Viveka och jag är förstas också ett par, för mig av det största värde. Många kvinnor har sagt att famntag och barnafödande glidit dem överkligt förbi; de har känt roboten i sig fungera. Vänskap med en kvinna har haft en djupare innebörd."

"Jag har märkt att Ulf och Viveka gärna talar med varandra", sa Lamar.

"De beundrar varandra kolossalt. De för ytterst subtila resonemang på tumanhand. Fred och Viveka har också intensiva möten, fast inte så ofta. Viveka är inte van vid en sådan värme, en sådan omtanke. Hon älskar Fred när det är nymåne. Han har lärt henne niga."

"Jaha," sa Lamar, "då återstår två par: Jenny och Ulf, Jenny och Fred."

"Vi har inte talat om Eileen," sa Jenny, "trots att hon är mycket viktig. Alla älskar Eileen, hon sätter fart på något vi alla har latent inom oss. Och därifrån är steget inte långt till en annan typ av par: jag och mig själv, eller jag och

min genius, eller Jenny och idén om Jenny."

"För bara tio år sedan skulle jag inte förstått vad du säger, men nu vet jag att du inte bara sitter här bredvid mig. Du finns också inom mig."

"Ja, något finns därinne. Vad jag egentligen vill är att detta något skall utvecklas, konstnärligt, tekniskt, ekonomiskt, känslomässigt, men jag vet inte riktigt hur."

"Ulf kan inte ge dig trygghet."

"Fred kan ge mig ekonomisk trygghet, Ulf antagligen inre trygghet, han är ganska lik min genius. Häromdagen såg jag en balett som hette *Askungen*, och jag tyckte mig få en fingervisning. Den underbara Suzanne Farrell, som dansade huvudrollen, drömde ingalunda om Prinsen. Hon ville bli ballerina."

"Alltså varken Fred eller Ulf. Eller också båda två."

"Jag har läst i en helig skrift," sa Jenny, "att trygghetsplanering tar död på hopp och kärlek."

"Jag förstår," sa Lamar. "Varken hoppet eller kärleken har längre någon funktion."

"Egentligen är det fel att tala om par," sa Jenny, "vi är en kvartett, en stråkkvartett. Viveka och jag är violiner, två systrar. Ibland leder den ena, ibland den andra. Ulf är en viola, nära besläktad med oss, och Fred en ganska underbar cello."

"Du nämnde Guarnerikvartetten," sa Lamar. "Till och med jag har hört den. John Dover skaffade biljetter eftersom någon på klubben sagt att den var världens förnämsta. Och jag vill säga att jag njöt ohejdat, trots min obildning. Vilket suveränt samspel var det inte, som i en

väl inkörd företagsledning."

"Jag tror att det finns en stor trohet mellan oss här i villan," sa Jenny. "Vi är inte fler än att vi kan veta allt om varandra och förlåta allt. Vi har vidgat den inre kretsen till fyra. Det ger oss ökad kunskap och fler spegelbilder av oss själva. Ökad kunskap om det egna jaget leder till frigörelse av kreativa krafter, som Louise Vinge säger i sin bok om Narcissus."

"Hur länge håller er kvartett?" undrade Lamar.

"Varje dag är den viktigaste," sa Jenny som Fred hade lärt henne. "Balanchine, en av mina idoler, hade fem hustrur. Alla älskade honom, också de övergivna."

"Jag tycker mig ana en erotisk frigjordhet hos er," sa Lamar, "och jag tänker på trettioalet, när jag var ung. Då fanns en överlägsen kvinnogeneration, sexuellt frigjord på ett naturligt sätt. Sedan hände något, jag vet inte vad, kanske var det kriget, men frigjordheten försvann, och när den så småningom återvände hade den en medveten, politisk ton. Ibland var denna nya frigjordhet påträngande och vulgär, för det mesta var den enbart ointressant, lika könlös som hjärnlös."

"Hjärnan, vår erogena zon," citerade Jenny.

"Ulf kan inte låta bli att tala om dig och Viveka," sa Lamar. "Han berättar ofta om er, om den första gången ni träffades, när ni på skoj kände er för, och hur det sedan blev. När Ulf förstått att varken du eller Viveka hörde till den nya frigjordheten kände han sig som en tonåring inför sitt första möte. Han var rädd, han kände en högtidlig skräck, som

inför en religiös handling. Hur skulle han kunna älska någon, som var verkligt ny och originell?"

"Det finns inte något märkvärdigt hos mig eller Viveka," sa Jenny. "Ulf beskriver bara sitt eget sätt att se, sin egen dröm."

"Hur går det med sexualiteten i er kvartett?" frågade Lamar. "Kan en genomgripande känsla uppstå utan att spränga sönder era relationer?"

"Vi talar aldrig om det sexuella," sa Jenny. "Det är tabu hos oss, av instinkt, fast tack vare Viveka vet vi att sexualiteten varit tabu i alla högtstående kulturer. Den måste vara tabu för att kunna fylla sin symboliska funktion."

"Det håller jag med om," sa Lamar. "Man föraktar alltid den som säger för mycket."

"I synnerhet är det fel att vara talträngd om kärleken," sa Jenny. "Det gäller att bevara och fördjupa mysteriet. Jag vet om Ulf att han kan ha varit hos Viveka, att han kan ha haft ett intimt samtal med Fred, ett samtal som inte bara intresserat honom utan också rört vid en för honom vital punkt. Denna kunskap om något som eventuellt har hänt men som i klartext är tabu, skärper min känsla och min sinnlighet. Jag upplever Ulf som förnyad och växande. Jag erkänner gärna att det också hos mig finns rädsla och högtidlighet – kanske just för att Ulf eventuellt fått nya kvaliteter av en annan. Varje gång är den första."

"Jag brukar tänka för mig själv att en gud är på besök hos den som älskar," sa Lamar. "Det är den guden man möter i kärleken."

"Och en gud är alltid tabu. Hans namn får inte nämnas."

"Eller hennes," sa Lamar. "Kvartetten späder alltså inte ut känslans styrka, som jag fruktade."

"Nej, min erfarenhet är den motsatta. Och Eileen har det bra hos oss. Jag skulle vilja att mina eventuella barn hade fyra föräldrar."

Jenny hade stängt av den starka pumpen; de svävade tyngdlösa i det milda vattnet. Lamar hade inte glömt att Jenny frågat om hans alternativ. Den livsåskådning som fanns hos honom var inte resultatet av en lång mognadsprocess under studier och arbetsår. Tvärtom, den hade funnits från början, som en självklarhet, och just därför hade han aldrig formulerat den i ord. I drömmen hade han sett den som en ring av guld, orubblig i en blå himmel, eller som en tuva av gräs, där varje strå lyste i en egen färg.

Nu måste han försöka med ord. "Här-omdagen," sade han, "besökte jag en utställning av datorer. Den var delad i två halvor. I den ena fanns elektroniska spel, i den andra undervisades man om datorers konstruktion och programmering. Den som så önskade kunde för några timmar bli tilldelad en dator för egna äventyr."

"Dit måste jag gå," sa Jenny.

"Det vimlade av glada och entusiastiska ungdomar. Här fanns ingen håglöshet. Från spelhalvan, där de flesta trängdes, kom ett öronbedövande människobuller när egna eller andras bravader utlöste kommentarer och jubel."

"Det där känner jag igen," sa Jenny. "Här spelar vi ofta elektroniska spel, det är roligt att spela i grupp."

"På Freds storbilds-TV är det förstuds nästan realistiskt att åka slalom på tid och köra ikapp med bilar."

"Lucia är fenomenalt skicklig. Och vilka glädjetjut kommer det inte från Eileen när hon prickar ett lömskt rymdskepp och gnistorna flyger."

"Den andra delen av utställningen," sa Lamar, "där den bakomliggande tekniken kunde studeras, var glest besökt. Och det var tyst, bortsett från lågmälda instruktörer."

"All känsla behöver inte pulsera i hudens yta," sa Jenny. "Tanken kan ha en hetare glöd."

"Räknar jag i procent var det ungefär åttiofem som spelade och femton som hade vilja att förstå tekniken och som dessutom, i några enstaka fall, kanske hade resurser att föra den vidare."

"De som hör till den förstnämnda gruppen kallar jag åttifemmor," sa Jenny.

"Kära Jenny," sa Lamar, "måla i din fantasi upp bilden av de glada åttifemmorna och de på ett annat plan lika avundsvärda tänkarna. Där har du en bild av mitt alternativ. Var och en sysslar av hjärtans lust med det han har förmåga att utföra. Ett bättre samhälle kan vi aldrig få."

"Sats nummer ett," sa Jenny. "Vi är alla olika. Ett litet fåtal tycker om att höra Viveka föreläsa. Alla de andra skulle bli håglösa, apatiska. Man skall inte tvinga undervisning på någon."

"Man kan fråga sig," sa Lamar, "varför de spelande åttifemmorna var så glada. De elektroniska spelen ställde krav på dem. De hade fått en uppgift att lösa, en uppgift som krävde snabb reaktionsförmåga, gott handlag och faktiskt: skapande fantasi."

"Sats nummer två," sa Jenny. "Samhället skall ge en lagom svår uppgift, som

man med en viss ansträngning har förmåga att lösa."

"Genom poäng eller körtider fick åttifemmorna omedelbart besked om hur de lyckats. De kunde tävla med varandra eller med sig själva."

"Sats nummer tre," sa Jenny. "Man måste på ett begripligt språk få veta hur man lyckats med sin uppgift. Livsglädjen kräver att vi får betyg i en eller annan form."

"På tekniskt språk talar man om återkoppling," sa Lamar. "Ett enkelt exempel är en termostat som reglerar temperaturen i ett rum eller i ett kylskåp. Alla förnuftiga processer måste styras genom en återkopplingsfunktion. Signaler från omgivningen måste kunna mottagas och föranleda korrigeringar."

"Vilka problem får inte en kvinna om hennes signaler inte uppfattas," sa Jenny och drack sitt glas i botten.

"Socialdemokraternas stora svek är mot människan själv," sa Lamar. "De tror att man kan hoppa över kravet, uppgiften, ansträngningen och den av resultatet föranledda anpassningen till verkligheten. De tror att man kan servera livsglädjen direkt. Men det går inte."

"Jag är lycklig medan jag skriver," sa Jenny, "men inte när jag läser mina texter en vecka efteråt."

"Då får du försöka igen," sa Lamar. "Det finns ingen större glädje än den som åtföljer och bekräftar en skapande handling. Jag förstår mycket väl att Fackets funktionärer också vill känna den glädjen. De inser dunkelt att man inte skall gå sysslolös genom livet, att det organisatoriska arbetet för länge sedan passerat den optimala punkten, att det finns starka destruktiva inslag i den poli-

tik man för. I stället drömmer de om att starta företag och skapa arbetstillfällen. Men deras idé till giltig handling, att köpa aktier för stulna pengar, är naturligtvis grotesk. Det finns inga genvägar. Man kan inte smita från arbetet."

Viveka, i mörk baddräkt med vassa kilar i turkos och rött, kom fram till jacuzzin och gled ner i vattnet. Viveka tyckte inte längre om sin baddräkt, men hon hade glömt att köpa en ny.

"Och vad är er slutsats?" frågade hon.

"Vi har konstaterat," sa Jenny, "att monogamin är en egyptisk bur. Jag älskar Fred med min högra hjärnhalva och Ulf med den vänstra. Med båda älskar jag Eileen."

Ulf var inte många sekunder efter Viveka. Han var klädd i lösa, kakifärgade badbyxor, välsydda som om de kommit från Rodeo Drive. Men han hade köpt

dem på rea i ett varuhus.

Ulf höll Eileen i handen. "Jag kan vara under vattnet längre än du," sa Eileen, och snart låg de båda på bassängens botten. Ulf låtsades förlora och flöt upp.

"Också Ulf skulle kunna bli successförfattare," sa Viveka. "Han kunde byta fiolen och oskulden mot handklaveret, sätta på den röda kostymen och se till att den satt bra."

Eileen tog spjärn mot bottnen och sköt upp ur vattnet, en säl utan fruktan. Efter några häftiga andetag överblickade hon situationen och fann den utan relevans. Hon simmade till manöverpanelen och tryckte ett lyckligt finger mot en knapp. En kompressor startade. Luft med hög hastighet blåstes in i vattnet, steg uppåt i festliga bubblor och förvandlade ytan till en dans av skummande sjungande lek-saksskepp utan köl och spant.